

**Biblioteca ASTRA,
Corpul B**

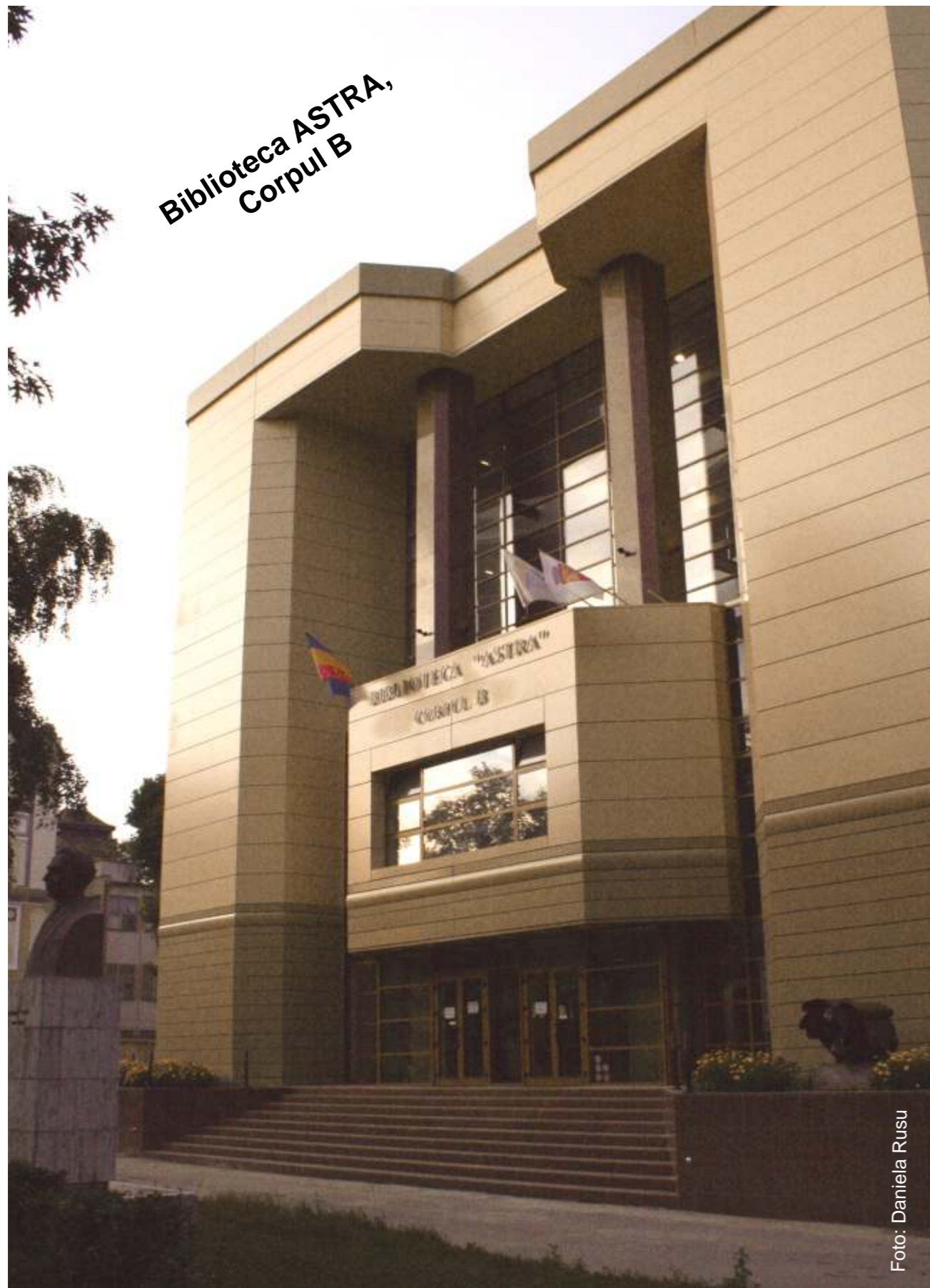
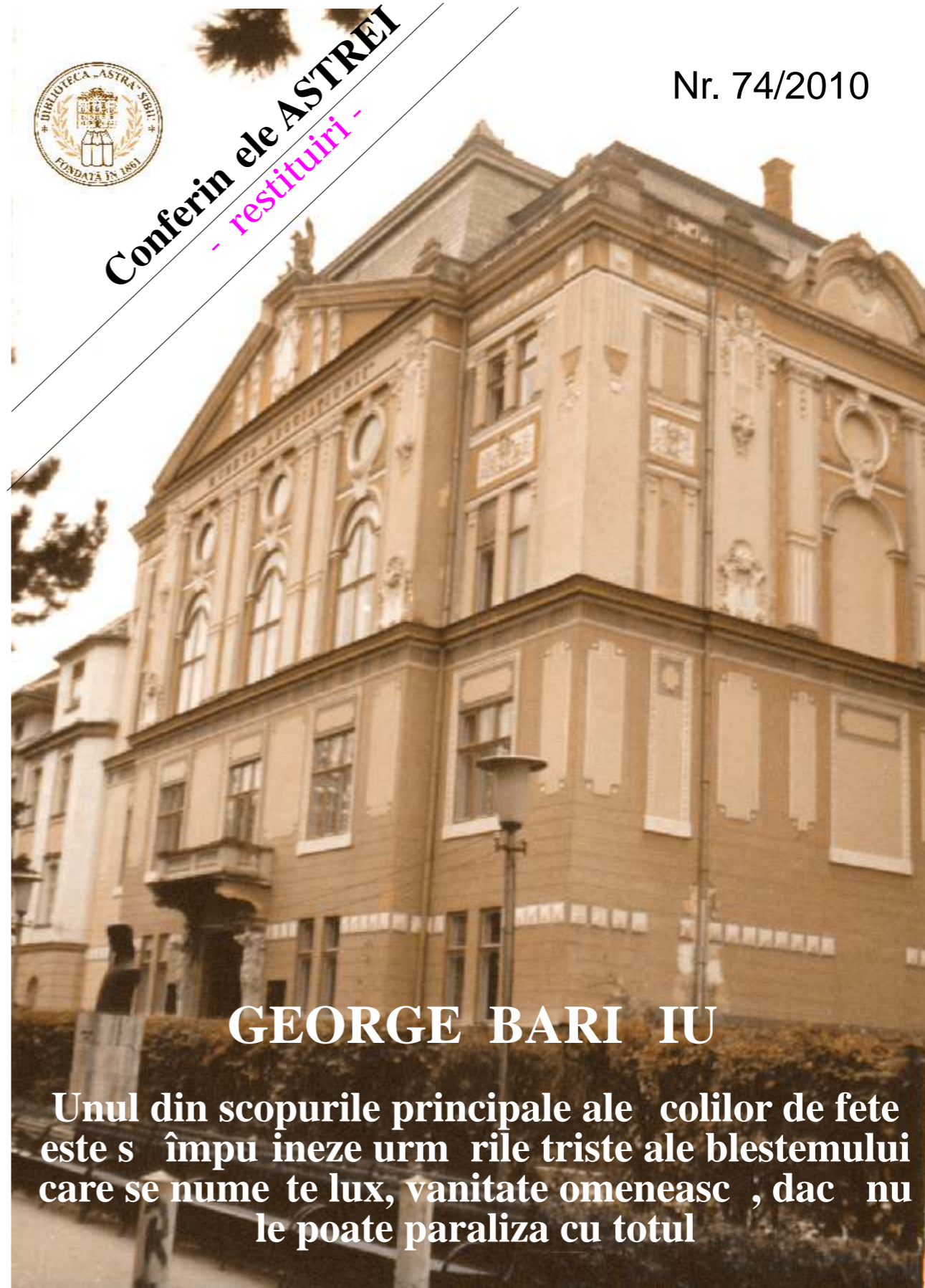

Foto: Daniela Rusu

Conferințele ASTREI
- restituiri -

Nr. 74/2010

GEORGE BARIȚIU

Unul din scopurile principale ale colilor de fete este să împuțineze urmările triste ale blestemului care se numește lux, vanitate omenească, dacă nu le poate paraliza cu totul

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

**Conferințe restituite:
GEORGE BARIȚIU:**

*Unul din scopurile principale ale școlilor de fete este să împrăștie
urmările triste ale blestemului care se numește lux, vanitate omenească,
dacă nu le poate paraliza cu totul*

Coordonatorul colecției: Onuc **Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: Daniela **Rusu**
Editor: Ioana **Butnaru**

Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 15 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Str. G. Barițiu, nr. 5-7, cod 550178
Sibiu, ROMÂNIA
Tel.: +40 269 210551, +40 369 561731, fax: +40 269 215775
Web: <http://www.bjastrasibiu.ro>, e-mail: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă</i>	1
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești</i>	2
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș</i>	3
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate</i>	4
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului</i>	5
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931 –</i>	6
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>></i>	7
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007		8
Pr. acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere</i>	9
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu</i>	10
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii</i>	11
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica</i>	12
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel</i>	13

Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă</i>	14
Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna</i>	15
George Banu	<i>Actorul european</i>	16
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor</i>	17
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers</i>	18
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii</i>	19
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei</i>	20
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru</i>	21
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu</i>	22
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică</i>	23
Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Scio Deum esse</i>	24
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării</i>	25
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul</i>	26
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate</i>	27
Andrei Șaguna	<i>Românii s-au zbătut mai mult pentru limbă decât pentru viață</i>	28

Andrei Bârseanu	<i>Asociațiunea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința</i>	29
Iuliu Moldovan	<i>Problema Munților Apuseni</i>	30
Ion Duma	<i>Eminescu și românii din Ungaria</i>	31
Vasile Ladislau Pop	<i>„Luptele politice nu numai că ne-au răpit timpul, dar au înstrăinat frați de către frați”</i>	32
Vasile Ladislau Pop	<i>“Numai lumina, numai cultura ne poate mântui: cultura și lumina trebuie să ne dea putere în brațe, ca să ne știm apăra viața, și minte și înțelepciune spre a ne ști conserva și înmulți cele trebuincioase întru susținerea vieții”</i>	33
Vasile Ladislau Pop	<i>«(...)În loc de a trage unii într-o parte, alții în alta, în loc de a lucra unii spre stricarea și slăbirea altora ca să ne ridicam persoanele noastre (...)»</i>	34
Sebastian Stanca	<i>Pastelele lui Alecsandri</i>	35
Andrei Bârseanu	<i>„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care tratează chiar și lucrurile mici”</i>	36
Andrei Șaguna	<i>„Suntem fiii unei patrii umane, culte și constituționale”</i>	37
George Barițiu, Iacob Bologa	<i>“Nici unu poporu care nu cultiva artile si industri'a, nu are dreptu a se numerá intre poporale civilisate”</i>	38
Acad. Radu P. Voinea	<i>Asociațiunea a avut un rol important în realizarea unității spirituale și naționale a tuturor românilor</i>	39

Vasile Ladislau Pop	<i>„Asociațiunea nutrește și conservă spiritul național, cultivă și conservă limba și prin aceasta existența națională”</i>	40
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Înființarea unei școli române de fete în Sibiu</i>	41
Iacob Bologa	<i>Numai dezvoltarea facultăților spirituale, numai luminarea minții, numai cultura cea adevărată, norocesc, fericesc pe om, va noroci și va ferici pe poporul român</i>	42
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Asociațiunea pentru înaintarea în cultură a femeii române</i>	43
Iacob Bologa	<i>Poporul român singur prin cultură poate să se înalțe la acea vază și demnitate care l-ar putea mântui de nenumăratele rele ce-l apasă</i>	44
Iacob Bologa	<i>Asociațiunea este de nespuse folos nu numai pentru români ci și pentru popoarele conlocuitoare</i>	45
George Barițiu	<i>Raport general asupra stării Asociațiunii, 1889</i> ...	46
Antonie Plămădeală	<i>Darul Asociațiunii către poporul român</i>	47
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	48
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	49
Elena Macavei	<i>Rolul Asociațiunii ASTRA în emanciparea femeii și educația copiilor</i>	50

Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Emil Cioran (între afinitățile afective și refuzurile selective)</i>	51
Ștefan Pascu	<i>Rolul național-cultural al ASTREI</i>	52
Andrei Șaguna	<i>Munca este onoarea și reputația cea mai mare a omului</i>	53
Timotei Cipariu	<i>Școlile elementare sunt fundamentul culturii naționale și a literaturii naționale</i>	54
Timotei Cipariu	<i>Două gimnazii pentru înaintarea culturii naționale la Năsăud și Blaj</i>	55
Timotei Cipariu	<i>Cauzele naționale, prin bărbați energici, capabili de orice sacrificiu</i>	56
Cristofor I. Simionescu	<i>Astra și Țările Române</i>	57
Mihai Sofronie	<i>Vasile Stroescu, un filantrop aproape uitat</i>	58
Matei Pamfil	<i>Andrei Bârseanu și Asociațiunea</i>	59
Matei Pamfil	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna și Asociațiunea</i>	60
Elena Macavei	<i>Călătorie în China</i>	61
Elena Macavei	<i>Glume, anecdote în publicațiile ASTREI</i>	62
Caius Iacob	<i>Matematica românească de la Gheorghe Lazăr la Traian Lalescu</i>	63
Nicolae Nicoară-Horia	<i>Schiță de portret - Atanasie Marian Marienescu –</i>	64
Tatiana Benchea	<i>Creativitatea, izvor de energie</i>	65

Sergiu Găbureac	<i>Crizele și biblioteca publică</i>	66
Mihai Racovițan	<i>Sibiul în anul evenimentelor decisive – 1918</i>	67
Mihai Racovițan	<i>Rosturile Sibiului în revoluția română din Transilvania de la 1848-1849</i>	68
Antonie Plămădeală	<i>ASTRA – Ctitorii și ctitoriile ei</i>	69
Vasile Avram	<i>Sensuri bipolare în poezia lui Blaga</i>	70
Vasile Avram	<i>Ritual pentru Noica</i>	71
Vasile Avram	<i>Codul Eminescu</i>	72
Vasile Avram	<i>Modelul Cioran</i>	73
George Barițiu	<i>Unul din scopurile principale ale școlilor de fete este să împuțineze urmările triste ale blestemului care se numește lux, vanitate omenească, dacă nu le poate paraliza cu totul</i>	74

George Barițiu

***Unul din scopurile principale ale școlilor de fete este să
împuțineze urmările triste ale blestemului care se numește lux,
vanitate omenească, dacă nu le poate paraliza cu totul***

DISCURSU

*Despre scóla superióra romàna de fete din Sibiu **

Dupa câteva discussiuni animate, care au urmatu in cursu de vre-o diece ani mai alesu in foile nóstre periodice literarie asupra educatiunei si a instructiunei fiiceloru nóstre; dupa-ce ne stetera de inaintea nóstra mai multe exemple frumóse si practice ale altoru popóra si natiuni conlocuitoře in acésta monarchia si mai de aprópe in tierile corónei unguresci, membrii Associatiunei nóstre au inceputu a se convinge usioru, cà dupace acésta in cursu de preste douedieci de ani a inaintatu din modestele sale venituri totu numai instructiunea sexului barbatescu, spiritulu timpului si tóte impregiurarile in care vietuimu ne comanda cu voce tare, cá in fine se ne concentramu tóta luarea aminte si asupra starei in care se afla femei'a romàna pe teritoriulu tieriloru locuite de romani in laintrulu monarchiei austro-unguresci.

Trei adunari generale bine informate si petrunse de inportanti'a causei decisera una dupa alt'a cu voturi unanime, cà Associatiunea nóstra trebuie se'si

* Transilvania, Sibiu, 1887, an XVIII, nr. 17-18, p. 160-164
Textul respectă ortografia vremii
Titlul aparține editorului

4..... *Conferințele Bibliotecii ASTRA*

devotie o parte din averea sa pentru educatiunea si instructiunea tinerimei de sexu femeiescu. Si că membrii aceluor adunari n'au avutu inaintea ochiloru luarea unei mesuri paliative si efemere de adi pe mână, se cunósce mai alesu din modulu cum s'a votatu si decretatu infiintiarea scólei si a internatulu de fete, anume atunci cându adunarea generala dela Brasiovu votà dintru odata sum'a de 30,000 fl. éra adunarea generala dela Orascia vediendu planurile arhitectonice a intielesu, că numai cu aceea suma nu se póte ajunge scopulu îndata ce vomu cugeta, că acelea institute au se fia de modelu si demne de a se mesura cu altele de aceeași categoria, nu stete la indoiéla de a mai vota 10,000 fl., a si auctorisa pe Comitetulu seu cá se faca apelu la poporu si se puna in activitate o colecta de mai multe mii.

In fine cu ajutoriulu Ddieului parintiloru nostrii edificiulu este nu numai gata ci si mobilatu asia, in câtu internatulu si clasele au putut fi deschise si inpoporate cu tinerime dela 15 Septembrie n. 1886. Adversitatile si chiaru luptele, prin care avù se tréca comitetulu Dvóstra, pàna la ajungerea scopulu, ve sunt cunoscute din alte informatiuni si mai deaprópe din cele date cu mare diligentia si cu precisiune atātu de càtra directiunea scólei in I-a sa programa scolastica publicata pe anulu acesta, câtu si din coprinsulu raportulu generale alu comitetulu comunicatu DV, cu puçinu mai inainte de càtra dnulu secretariu si colegu alu meu.

Mai lipsia inse cá ddni membrii esteri impreuna cu parintii si cu toti patronii scóleloru si ai culturei adeverate se fia invitati a vení, a vedé si a judeca singuri in persóna despre modulu cum s'a intrebuintiatu averea Asociatiunei, sau adeca cum i s'a prefacutu monet'a chartia intr'unu institutu solidu destinatu a fi locuintia si adapostu alu sciintiei, alu moralei christiane, alu muncei si diligetiei pentru mai multe generatiuni, pe vécuri inainte.

Acésta este si caus'a principala, pentru care comitetulu multiamindu confratiloru din alte doue ținuturi ale țierei pentru invitarea facuta, s'a simtitu obligatu a convoca si astadata adunarea generala la Sibiiu. Comitetulu avea se dea sama in presenti'a DVóstra a toturoru despre modulu cum si-a implinitu missiunea inpusa lui si cum amu dice, a face transpositiunea obiectului càtra Associatiunea transilvana, a carei proprietate sunt scólele cu internatulu si mosi'a intréga pe care sunt situate acelea.

Mai inainte inse dea a purcede la fati'a locului, credemu cà este in interesulu causei, cá se intimpinamu unele pareri discordante, care se mai audu in unele ținuturi cu respectu la institutele acestea.

S'a disu adeca intre altele :

- 1 Cà prea grabiramu cu infiintiare de palaturi pentru internatu si scóle, càci mai suntem inca saraci, se nu prea incordamu aspiratiunile pre càndu alte lipse ale nóstre sunt legionu. Cu capitalulu bagatu in acestu institutu mai bine se fimu infiintiatu alte vre-o diece scóle merunte in vre-o diece ținuturi ale țierei.
- 2 Cà prea voimu se facemu asia curendu filosófe din fiicele nóstre, ținèndu-le câte 9-10 ani la scóle, mai alesu càndu acestea cursuri lungi costa suma de bani, câte o dote intréga.
- 3 Cà taxele la internatu aru fi prea mari.
- 4 Multi se temu, cà pe lângã atâtea invetiaturi fiicele nóstre voru aluneca la luxu, la mandrii, la spese nebunesci, din care s'ar trage ruin'a multoru familii.

La obiectiuni de acestea s'a respunsu de repetite-ori prin press'a nóstra periodica si noi barbatii nu avemu decátu se judecamu cu sange rece asupra lucrului. Se'mi permiteti inse, cà cu acésta ocasiune pre câtu de rara pe atátu

6..... *Conferințele Bibliotecii ASTRA*

de frumoasă, în locu de a disputa noi între noi , se facem apelu la mame, la femeile noastre cele inteligente din toată țier'a, cu privire la toate temerile barbatiloru. Si anume:

1. Că înfiintiamu palaturi pentru internatu si scóle de fete.

Adeca pe feciorii nostrii ii trimitemu pre câte 10-15 ani în strainatate pe la orasie si cetati mari, că se'si continue invetiaturile în gimnasii, în academii, institute militare, seminarii, universitati, care sunt totu atâtea palaturi, dintre care unele costa sute de mii si chiaru milióne, din contra fiitórele loru neveste se nu mérga la alte scóle, decâtu la de acelea, prin ale caroru ferestrii sparte saru gainele. Care póte se fia în casuri de acestea harmoni'a în pareri si în gusturi între barbati cari vedusera palaturi si multa lume imperatia, si între femei tinere, care înainte de a se marita nu esisera din loculu nascerei loru? Nu asia simtiá si judecá o sama de parinti înainte de acésta cu 10 si cu 25 de ani. În anulu 1880 pre cându se facù si la noi vorba mai àntaiu în Analele Asociatiunei transilvane despre înfiintiarea de scóle superióre pentru fete, aveamu sub ochii nostri date autentice, din care ne convingemu de exemplu, că în claustrulu Ursulineloru de aici între 230 eleve invetiá si 17 romane, anume 6 greco-catolice si 11 greco-resaritene, éra în ceealalta monastire a Franciscaneloru din dealu între 167 de fetitie era 15 romane, alu caroru numeru indata în anii urmatori s'au inmultitu. În anulu curentu au fostu la Ursuline 22 fetitie de romane, dintre care în internatu 4 greco-catolice si 5 greco-orientale tóte celelalte esterne. Apoi ambele acelea clastre sunt adeverate palaturi. În acelasi anu se aflau câteva fetitie de romanu la scólele evangelice de aici, la clastrele din Alb'a-Iulia, la Lugosiu si în alte institute mari; era scólele romanesci si cele evangelice din Brasiovu inca sunt palaturi, si nu cascioru cu usi crepate, cu ferestrii de hartia, nepodite si cuptórele în veci fumatóre. Scurtu înainte de a se înfiintia scólele acestea, sute

de fetițe române erau date pe la școlile de alte limbi, din care cauza unele din ele nu mai pot, altele nu mai vor să vorbească limba mamei lor.

Că se face înființat în locul acestui institut central cu aceiași bani altele vre-o diece mai mici, cred că nu merită vorba prea multă. Că se ai școli multe și merunțe, trebuie să scoti de undeva mai întâi învățători și învățătoare, profesori și profesore.

2. Că vom să dam prea multă învățătura fiicelor noastre.

Rog pe mame că să invite pe bărbații lor să citească legea Ungariei și legea de învățăminte austriacă, încă și pe a României și legile de învățăminte ale altor țări, pentru că făcând comparații să se convingă, că în organizarea școlilor și a internatului nu se află nimic mai mult, ci din contra mai puțin din obiectele prescrise pentru școlile de fete după gradările lor. Apoi era că ministrul de învățăminte publică să încerce chiar acum prin decret din 9 Iulie a. c. să se mai supună la reforma nouă școlile de fete din țară întreaga, modificându-se în parte învățământul pe ore și pe zile a celor 12 până în 17 obiecte de învățăminte. În tot cazul Asociația noastră va fi silită și ea să se mai înființeze un post de profesor, unul de profesoară și altul de guvernanta în data ce se va usura de cheltuielile grele făcute până acum. Noi bărbații să căutăm bine învățământul de noi și DV, mamele să ne spună mai des la ureche, că valorile civilizației moderne răpesc și pe națiunea noastră spre a o nimici, dacă vom să dăm peptu cu ele, sau să vom să oprim Dunărea în cursul său. Vom că fetele noastre să rămână în țară de alte limbi sau să înapoiăm fetelor române din țară vecină? În Asia numitul Orfelinat sau Asilul Elena Doamna se află peste 500 de fete și nu mai încap, de aceea să se mai ceară încă 200,000 lei noi pentru lărgirea și adaptarea lui. Edificiul școlii centrale de fete, care este un liceu întreg, cu 10 clase, costă 600,000 lei noi sau 240 mii lei.

8..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Scóla superióra de fete precum este acésta a nóstra in Sibiu, au in Bucuresti, chiaru si numai luteranii colonisati acolo mai alesu de aici din Transilvani'a, éra profesórele loru sunt aduse din Prusia dintre asia numitele Diaconisse. Scóle cu internatu multu mai pomposu si mai bogatu au romano-catholicii in Romani'a sub conducerea semimonialeloru numite Domnisiórele Angle, institutu infiintiatu inainte cu treidieci de ani numai din colecte de càtra contes'a Ana Engel din Bavari'a.

Intr'aceea scóle centrale de fete cu internate pentru câte 80 de eleve mai are Romani'a in Iasi si in Craiova, si cinci preparandii sau scóle normále precumu le dicu acolo, ale caroru edificii noue costa la 1 milionu si 600,000 franci preste sumele numerate spre acelasi scopu cu ani mai inainte. Totodata se ne aduceti aminte dvóstra mamele, cà in véculu acesta, dupa ddiésc'a ingrigire de inainte de 39 de ani, nu putemu se avemu unica ambitiune de a face din fiicele nóstre numai preotese, sau numai económe pe la comunele rurali. In acésta privintia a trecutu si poporul nostru prin prefaceri radicali. Ci cà dóra nu voimu cá barbatii de nationalitate romàna se'si afle neveste totu numai intre femeii de alte limbi, cá si in timpurile pre cându ne cum pentru fete, dara si pentru feciorii nostri abia ici coela ne erá permisu cá se avemu scóle, éra in scóle straine petrecèndu'si tineretiele fórte multi se instrainau cu totulu de càtra natiunea loru. Astadi avemu din fiił nostrii cá nici-odata in sute de ani trecuti, sute si chiaru mii de tineri preparati in sciintie mai inalte, preoti esiti din optu clase gimnasiali si 3-4 ani de teologia si preparandia, oficiari in armata pàna inclusive la rangu de generali, ingenieri, medici, juristi cá advocati si functionari, profesori cu viitoriu ascuratu, altii aplicati prea bine pre la institute de bani, proprietari de mosii, comercianti, arendatori, chiaru si o generatiune de profesionisti carii stetesera câte 9-10 ani pe la scóle inainte de a'si alege vre-o cariera. Toti acestia voindu se faca casa precum se dice,

dorescu prea firesce cá inteligenti'a femeii pe care voru se o aiba, se corespunda la positiunea loru sociala, sè se scia presenta, se scia primi la casa cu demnitatea cuvenita. De unde amu voi noi cá se'si ia neveste aceste clase de romani?

Dara sexului femeiescu 'i mai stau de aici inainte pe lãnga missiunea ddiésca de a se marita si a fi mame si económe bune, inca si alte probleme spre deslegare. Precum la alte popóra, intocma si la noi au inceputu sè se inmultiésca casurile, unde fiindu mai multe sorori in familia, parintii nu le potu face la fiacare dote spre a le marita, ci trebue se'si ajute si ele insele cu labórea si sudórea loru, multe cá invetiátóre si gubernante pe la scóle de fete, altele cá telegrafiste espeditóre la posta cu facultate de a se marita si cu dreptu de pensiune, si éراسi altele cá comptabile fórté bune pe la case de comerciu mai mare sau mai de mijlocu

Cà-ci dóra nu amu voi si noi romanii din acésta monarchia se recurgemu la datin'a cruda si barbara observata pàna inainte cu 40-50 de ani atàtu in unele tieri catholice càtu si de exemplu in Moldov'a si airea, cá din familiile in care se aflau mai multe fete, se marite una sau doue, éra pe celelalte se le inchida pe tóta viati'a in câte o monastire, sau cum amu dice, se le ingrópe de viie fãra voi'a loru.

Dara in fine cá se inpacamu pe toti càti se temu de femei filosófe, observamu pe scurtu, cà stà in voi'a fiacarui parinte a lasa pe fiicele sale numai atàti ani la scóla pre càtu 'i convine densului dupa positiunea sociala ce'i va fi destinata, sau dupa càtu 'i permite starea sa materiala. Fia inse convinsu ori-si cine, ca de'si va da pe fiia sa macaru numai unu anu la institutul acesta, invetiatur'a ce a luá de aici i se va cunósce pe tóta viati'a.

3. Se dice cà taxele la internatul nostru aru fi prea mari.

10..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

La obiecțiunea acésta respunsulu este fôrte usioru. Inainte de tôte scumpetea si eftinatatea este unu conceptu cu totulu relativu. Celui milionariu de colo nu’i este scumpu mai nimicu, celui saracu ‘i este scumpu si pânea góla de secara. Dara se nu’si pregete nimeni din noi a întreba pe la tôte internatele publice si private din totu cuprinsulu tiei, pe unde se afla de acelea, câtu costa întreținerea unei eleve in oricare din acelea si se va convinge, că taxele adoptate de către comitetu sunt din cele mai moderate asia precum se vedu ele publicate in programa si airea. Noi amu cercetatu de exemplu in Clușiu, unde o dómna româna binevoí a ne informa cu gentileti’a propria dsale, din regulamentele institutelu de acolo si anume că:

La scól’a superiora de fete din Clusiu infiintiata numai de 8 ani, subventionata de către statu cu câte 3500 fl. pe anu, avèndu o directóre si cinci profesóre, tax’a scolastica pe anu este pentru cele din locu 20 fl. din contra pentru cele venite de airea 30 fl. plus 1 fl. 50 cr. inscriere si bibliotec’a, éra pentru locuintia, victu, spalatu etc. védia parintii unde le voru afla locu, dara se’si faca ochii in patru cá se scia cui platescu câte 20-25 pâna in 30 fl. pe luna pentru fiicele loru.

Totu in Clusiu la internatulu Cèlestine Duret-Laporte se platescu pe câte 10 luni ale anului câte 330 fl. v. a. éra daca elev’a voiesce se invetie si musica 400 fl. v. a. Preste acestea fiacare eleva trebuie se aduca cu sine haine de patu, madrațiu, plapome, perini, stergare, 10 camesi, rochióre, duține de batiste si de ciorapi, serviette, pensaturi de mesa, filigeanu, pacharu, perii, spalatoriu, adeca cum se dice pe la noi, totu lucruri domnesci, in valóre celu puçinu de 200 fl. v. a., pentrucă din tôte acestea nu li se dà nimicu in institutu.

Pas’ de mai platesce si alte taxe pentru music’a vocala, dantiu s. a.; aduna tôte la unu locu si vedi daca nu te scóte la 600 fl. pe anu.

Asiu mai atinge ceva si despre scóla pedagogica sau preparandia de statu dela Clusiu pentru femei; cu acésta inse nu incape nici o comparatiune, pentrucà in acelu internatu se primescu elevele numai pe lângã suplica, cu conditiune cà sè se faca invetiátóre si sè se oblege a remànea totu invetiátóre, éra mai multe de 15-20 nu se primescu in anulu de antaiu. Cursulu este acuma de 4 ani, si elevele trebue se fia implinitu etatea de 14 ani, pentrucà se póta fi primite, prin urmare se fia terminatu cursulu scóleloru primarie. In acesta cá in institutu alu statului tax'a de internatu este numai 200 fl. pe 10 luni, a se plati in doue rate; dara primirea este impreunata cu mari greutati, mai virtosu pentru fete romàne, din care causa de exemplu in anulu 1887 abia se aflara in propri'a preparandia intre 106 eleve 4, éra in scóla practica intre 68 eleve 6 romane. In lipsa de preparandia romanésca urmarile pentru scólele romanesci de fete se potu prevedé. Nu voru trece ani multi si ne vomu destepta intru o buna diminétia pe la scólele nóstre cu invetiátorese protestante si israiltene.

Din protocolulu congresului nationalu bisericescu gr. orientalu dela 1886 aflamu, cà pàna in acelasi anu dintre 778 scóle din archidieceasa intre 15 normale, numai 3 sunt scóle de fete, in dieces'a Aradului dintre 641 sunt 25 scóle de fete, in a Caransebesiului din 212 numai 9. In siematismulu archidiecesei gr. catholice aflamu numai 4 invetiátóre; din cele trei diecese gr. cath. nu avemu nici o informatiune in materi'a acésta. Se dicemu cà din vre-o trei mii de scole ale ambeloru confessiuni, aru merita precum credu eu numai doue mii numele de scóle si cà díntré acestea doue míi numai 500 adeca comunele cele mai mari aru avea càte 80 pàna la 100 fetisióre de 6-15 ani obligate a merge la scóla; au nu este datorinti'a natiunei nóstre de a ingriji cá scóle de acelea se aiba pe lângã invetiatori si càte o invetiátóre pentru cunosciintele elementarie, pentru lucru de màna, pentru dedarea eleveloru la regula si curatienia.

12..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Se mai lasam in se grijile acestea pedagogice pentru alta ocasiune, éra acuma se ne întórcemu la partea cu totul prosaica a cestiunei, la tax'a de 22 fl. in internatu. Se binevoiésca a merge parintii si a vedea mai întâiu internatulu, a se informa bine despre ingrijirea parintésca si totodata romanésca din acela, dupa aceea se caute in trei tieri cà se afle pentru aceeasi ingrijire pretiuri mai moderate, mai alesu daca vomu reflectá, cà fetisiórele au dupa legile naturei, trebuintie mai multe decâtu feciorasii.

Fiindu-ne vorba de pretiuri, de taxe, ca la romani si la crestini credu cà ne-ar sta fórte bine, daca amu reflectá inca si la o alta impregiurare si necesitate umanitara. Se presupunemu cà dupa o munca incordata Asociatiunea nóstra cu comitetulu seu inpoporându pe deplinu acestu institutu va pune la locu intregu capitalulu inchisu in edificiu si in mobiliariu, sau adeca va indoí pe celu vechiu; óre inse ne-amu ajunsu cu atátu? Eu credu cà nu. Precum alte institute inaintate bine, asia si acesta alu nostru va trebui se cugete si la primirea de fetitie bune, dara orfane, sau lipsite de orice avere, cá se le dea crescere gratuita, adeca in numele Domnului, pentru-cá nici unica se nu ajunga pe strade cadiuta victim'a pecatului.

Dupa acestea se trecemu la obiectiunea a 4 si la parere cea mai fatala pentru familii.

Da dieu, se aparamu pe sexulu nostru femeiescu din tóte puterile de bol'a luxului nebunu si criminalu, care a ruinatu si esterminatu de pre fati'a pamentului in tóte vécurile nu numai atâtea mii de familii stralucite, ci si natiuni intregi, domnii si staturi le-a stersu de pre fati'a pamentului. Óre inse luxulu afurisitu s'a incuibatu in acestea tieri numai de cându exista in câteva orasie si cetati scóle superióre sau si numai primarie pentru fete la diverse nationalitati? Tocma din contra, unulu din scopurile principali ale scóleloru de fete este, cá pre càtu le permite sfer'a loru de activitate se inpuçinedie urmarile

triste ale blastemului care se numesce luxu, se moderedie vanitatile omenesci, daca nu le póte paralisa cu totul; éra daca este cá totusi sè se faca óresicare luxu, se invetie pe tinerimea femeieésca a’lu face ele insele cu mintea loru si cu manile loru, éra nu sè se lase a deveni róbe ale modistelor si femeiloru de proletari din capitalele europene.

Se distingemu inse prea bine si se nu incurcamu lucrurile omenesci. A ținé locuinti’a curata si aerita, a’si ținea corpulu curatu, spalatu, scaldatu, a se înbracă frumosu si cu gustu, oricare scie ce este frumosu, tóte aceste nu sunt luxuri, ci sunt mai vîrtosu pentru femeia lucruri de prim’a necesitate, datorintia inpusa ei prin legile naturei.

Luxulu este si elu unu conceptu fôrte relativu, in a carui discussiune nu me voiu demitte astadata; voiu dice numai, cá daca exista luxu neertatu, luxu nebunescu de legatu si luxu criminalu, apoi eu credu cá sunt si trei speçii de luxu nu numai permise, ci si de lauda, éra pe acestea eu le aflu: 1. intru ornamentele bisericesci facute spre laud’a lui Ddieu; 2. Luxulu celoru bogati facutu cu planu precugetatu de a da mesteriloru si artistiloru de lucru si a’i plati omenesce. 3. Cultivarea portului nostru nationale pre câtu acela se presenta simtiuriloru nóstre cá frumosu, anticu, acomodat si raporturiloru nóstre climatice; éra cându dicu portu, intielegu nu numai vestminte de imbracatu, ci si totu ce este tiesutu, cusutu, inpletitu, inalbitu, coloratu pentru membrii unei familii romane pe acolo, pe unde portulu acesta inca n’au apucatu a degenera, a se corcí, a fi lipsitu de ori-ce gustu esteticu, precum vedemu cu ochii nostrii cá se intempla, mai alesu in acelea ținuturi, pe unde poporatiunea nóstra ilu schimba cu câte unu portu barbaru, camasia numai până in sioldu, grósa, reu sau nici decum spalata, peptarie unsuróse, perulu capului muiatu in unsori; palaria cá buretii, cióreci strimti, in câtu adesea fiindu chiaru noi crépa pe trupu; in locu de sierpariu latu, de forma antica cá se

14..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

apere bine mijloculu, intocma precumu ilu purtau odinióra legionarii Romei, numai o curelusia sau unu brăuletiu alu unui omu saracu de totu; in locu de sumanu (tiundra, zeche) mai lunga cá se tie de caldura, se si dea óresi-care vadia persónei, numai câte unu manecariu sau asia numitu zabunu scurtu cá si camasi'a care'i cobesce a saracia, éra in loculu unui vestmentu lungu si largu de érna, din panura alba, sau cá cojocu din pei de óie argasite bine si cusute frumosu, cu flori si cu figuri, câte unu bundoiu din piei crude, uscate la sóre si fórté necurate; sau trecèndu la degenerarea portului femeiescu, vedemu in loculu camesiloru din penza de fuioru tiesuta in casa, larga cá de familii cu avere, croita si cusuta dupa modelle antice, numai camasi ânguste inseilate simplu, cá si cum le-aru fi cusutu fetitie de diece ani; in locu de càtrintie tiesute in casa, din lãna, numai siurtiuletie ori rochii din putregaiu de stamba (cartonu) dela bolte, marfa de lapedatu dela fabrice; sau si catrintia, dara nu de lãna, ci totu dela fabrica din bumbacu si asia mai departe in infinitu.

Ei bine, tóte acelea femei si toti acei barbati, cari'si corcescu portulu cá de treidieci de ani incóce, n'au invetiatu la nici-o scóla nici romanésca nici de alte limbi, ci s'au luatú unii dupa altii cá oile si cá gâscele maimutiandu pe cine scie ce bocotanu din comuna; de ací incolo barbati incepura se vendia lãn'a nespalata; cãnepa si inu au incetatu se mai semene, éra acuma se mira totu ei, cà femeile loru nu mai sciu de melitia, de hecela, de peptene si de periaa, resboiulu cu tóte partile sale inceptendu dela suveica, spata si itie pãna la sululu dinapoi a disparutu, furc'a din bràu este aruncata in podu sau arsa; le-a mai remasu aculu pe ici pe colea, cá se cóse câte unu petecu si câte unu nasture.

Me intorcu éراسi la DVóstra barbati frati. Se dàmú femeiloru nóstre ocasiune de a incepe se invetie in scóla tóte acelea lucrari, pofessiuni si maiestrii, câte convinu naturei loru, organismului loru mai gingasiu decâtu

este alu nostru si demnitatiei loru de femei si de mame ale familiiloru. Numai noi barbati se fimu tari destulu cá se ne întórcemu din calea pe care amu ratacitu ascultandu de toti aceia, cari cauta numai se ne desierte pungile, si sé fimu prea incredintiati, cá atátu acésta scóla si acestu internatu, càtu si celelalte càte le avemu puse sub protectiunea bisericeloru si tóte càte ne va ajuta Ddieu cá se mai infiintiamu pentru femei, voru fi totu atâtea baricade ridicate in contr'a luxului si a ruinei familiiloru nóstre.

“Sed Roma non uno die facta”, o dice la ocazioni mari tóta Europ'a luminata. Se avemu patientia si perseverantia, inse lucrându neincetatu dintr'o generatiune in alt'a. Femeile nóstre de inainte cu míi de ani sunt renumite de laborióse. Imperatulu Constantinu Porphirogenneta, care domnise in Cobstantinopole intre anii 912 si 959 scrie in unulu din opurile sale istorice cá despre o raritate mare, cá s'a vediutu in dilele sale la Dunarea de josu dintre Mesi'a si Daci'a o femeia, carea dupace'si adapase calulu, voindu a se întórce acasa, a legatu capastrulu dela calu de bràulu seu cu care erá incinsa, totodata aducea pe capu o védra cu apa, apoi totu de bràu avea furc'a si in màna fusulu cu care torcea. Scene de acestea se vedu in tóte dilele si in tóte ținuturile, pe unde romanii nu sunt amestecati prea tare cu alte elemente. Vediutamu nu odata femei ducèndu'si in tróca pe capu prunculu de țîția, torcèndu din furc'a dela bràu, manendu si câteva vite din càmpu acasa. Se'mi aratati si femei de ale altoru limbi, care se faca càte trei lucruri dintr'odata.

Si acuma dupace reflectaramu la temerile unora relative la scóle superióre si scóle centrale, comitetulu, Ve róga cá se binevoiti a trece in casele vecine Nr. 8 cá se ve luati in sama proprietatea.

Sibiu, 28 Augustu n. 1887.